

Iwona Gawlik

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

E-MAIL: englishteamkielce@gmail.com ORCID: 0000-0001-7340-3896

Oczekiwania nauczycieli i rodziców wobec nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej¹

STRESZCZENIE

Zaprezentowany artykuł porusza problematykę oczekiwań nauczycieli i rodziców wobec nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej. Ze względu na fakt, iż nauczyciel klas I–III odgrywa jedną z ważniejszych ról w procesie dydaktyczno-wychowawczo-opiekuńczym oczekiwania wobec niego są wysokie. Artykuł ma charakter teoretyczno-badawczy. Wyniki badań przeprowadzonych wśród 43 nauczycieli i 54 rodziców wskazują na znaczne rozbieżności w oczekiwaniach obu tych grup wobec nauczyciela. Dla rodziców istotnymi cechami nauczyciela są: wykształcenie, przyjazne nastawienie do ucznia. Dla nauczycieli: stanowczość i konsekwencja oraz stosunek do wykonywanych obowiązków.

SŁOWA KLUCZOWE: nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej, oczekiwania nauczycieli i rodziców, pożądane cechy nauczyciela klas I–III

Wprowadzenie

Nauczycielowi edukacji wczesnoszkolnej przypisuje się w literaturze pedagogicznej jedną z ważniejszych ról w życiu dziecka. Poprzez przekazywanie uczniom wiedzy oraz odniesienia do własnych doświadczeń przygotowuje młodego człowieka do życia w społeczeństwie (Slot, 2018). Nauczyciel wskazuje odpowiednie drogi, przyczynia się do wyborów, wpływa na psychikę oraz zachowanie dziecka (Muszkiet, 2001). Nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej pełni rolę nie tylko wychowawcy, przywódcy, terapeuty, ale również przyjaciela, a czasem nawet rodzica. Nadal aktualne są słowa Jana Władysława Dawida (Dawid, 1912, s. 6–7), który pisał o tym, że:

w żadnym zawodzie człowiek nie ma tak wielkiego znaczenia, jak w zawodzie nauczycielskim. Architekt może być złym człowiekiem i zbudować dom ładny i wygodny; inżynier, który przebił tunele, przeprowadził wielkie drogi, pobudo-

1 Artykuł przygotowano w oparciu o pracę magisterską pt.: *Oczekiwania społeczne wobec nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej w Polsce*, napisaną pod opieką dr Lidii Pawelec i obronioną w 2014 roku na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach.

wał mosty – mógł być człowiekiem lichym. Już mniej to jest możliwe u lekarza; zapewne nie chciałby nikt leczyć się u takiego [...]. A już nauczyciel – zły człowiek jest sprzecznością w samym określeniu, niemożliwością. Nauczyciel taki może tego lub innego czasem nauczyć rzeczy oderwanych, przypadkowych, ale pozostanie uczniowi obcym, w życiu jego żadnego wpływu nie odegra.

Cytowany Jan Władysław Dawid wskazuje, jak ogromną odpowiedzialnością obarczony jest zawód nauczyciela (Azer, 2005), jak wiele wymaga się od osoby pełniącej funkcję nauczyciela (Żegałek, Gutkowska-Wyrzykowska, 2016). Obecnie, w obliczu dynamicznych przemian w świecie, zmieniają się również oczekiwania wobec nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej (Becirović, Akbarov, 2015). Wzrost oczekiwań społecznych rodziców i nauczycieli w różnym zakresie spowodowany jest, między innymi, ewoluującymi wymogami edukacyjnymi, kulturowymi, sytuacją polityczną, a także postępem technicznym (Hornby, Hall, Hall, 2005). Temat oczekiwań wobec nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej pojawia się w dyskursie naukowym i społecznym regularnie, niezależnie od sytuacji politycznej czy ekonomicznej, jak również niespodziewanych wydarzeń globalnych jak pandemia (Pikuła, Jagielska, Łukasik, 2020).

Na tym tle konieczne jest określenie, jaki powinien być nauczyciel, aby sprostać oczekiwaniom rodziców i nauczycieli oraz jakie cechy osobowości pomagają mu w osiągnięciu tego celu. Starając się odnaleźć odpowiedź na powyższe pytania, zamiarem niniejszego artykułu uczyniłam próbę określenia pożądanых cech oraz zachowań nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej, które nakładają na niego rodzice uczniów oraz sami nauczyciele.

Dodatковым celem, o charakterze retrospekcyjnym, postawionym na skutek doświadczeń wywołanych przez pandemię, jest również określenie, czy nauczyciele i rodzice, którzy brali udział w badaniach w 2014 roku, oczekiwali od wychowawców umiejętności adaptacyjnych i dopasowania się do zmieniającej się dynamicznie sytuacji edukacyjnej. Pandemia postawiła bowiem przed nimi dodatkowe zadania. Zastanawiające jest, czy ten „idealny” nauczyciel, którego zobrazowali respondenci w opisywanych badaniach, miał szansę sprostać nieprzewidywalnym zadaniom.

Tło teoretyczne

Nauczyciel klas I–III odgrywa kluczową rolę w procesie wspomagania rozwoju dziecka. Nie tylko ze względu na fakt, że przekazuje wiedzę i umiejętności, ale przede wszystkim dlatego, że dzięki swoim cechom oddziałuje na młode pokolenia (Kwieciński, Śliwerski, 2007). Wymaga się od niego więcej aniżeli w przypadku innych zawodów, a rozbudowanym oczekiwaniom nauczycieli i rodziców niełatwo jest pedagogom sprostać. W literaturze pedagogicznej

wskazuje się na różnorodne cechy lub zachowania nauczyciela, określane mianem pożądaných. Tworząc katalog tych cech, podkreślić należy:

- świadomość siebie, ale także świadomość swojego systemu wartości (Wosik-Kowala, 2018),
- zrównoważenie psychiczne (Rothi, Leavey, Loewenthal, 2010),
- takt (Sosnowska-Bielicz, 2019),
- łatwość nawiązywania kontaktów (Gipps, McCallum, Hargreaves, 2015),
- współprzeżywanie oraz okazywanie uczyć (Łobocki, 1999),
- pełnienie funkcji modelowej dla dziecka (Badziukiewicz, Sałasiński, 2005),
- okazywanie zainteresowania wychowankom (Plenkiewicz, Jakubowicz-Bryx, 2004),
- jasne zasady etyczne (Kadioğlu Ates, Kadioğlu, 2017),
- poczucie odpowiedzialności za własne czyny i zachowanie uczniów (Włodarski, 1992).

Osoba pełniąca funkcję nauczyciela powinna mieć świadomość własnego systemu wartości, ponieważ pomaga on w zachowaniu dobrych relacji między nauczycielem a uczniem oraz buduje zaufanie i poczucie bezpieczeństwa u dziecka (Wosik-Kowala, 2018). Ważne jest też, aby nauczyciel posiadał umiejętność współodczuwania, wykazywał wrażliwość i dbałość o los dziecka (Łobocki, 1999). Empatia jest nieodzownym elementem w zrozumieniu dziecka, spojrzeniu na świat z jego perspektywy, a takie cechy nauczyciela jak ciepło, opiekuńczość czy przyjacielska postawa są istotne w budowaniu relacji z uczniem (Clement, Rencewigg, 2020).

Joanna Nowak (Nowak, 2017, s. 95) zwraca również uwagę na poczucie humoru jako istotną cechę osobowości nauczyciela, która ma wpływ na prawidłowe relacje z dziećmi: „W wielu publikacjach dowodzi się, że osoby obdarzone taką cechą są ludźmi twórczymi. Nauczyciel z poczuciem humoru jest w większości przypadków ciekawy świata”. Wszystkie te cechy nauczyciela pomagają mu w budowaniu relacji opartej na życzliwości, wspólnym szacunku i zaufaniu (Aldemir, Sezer, 2009). Katalog cech dobrego nauczyciela wskazywanych przez pedagogów w literaturze jest bardzo bogaty. Jednak w rozważaniach teoretycznych, poświęconych oczekiwaniom wobec nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej z czasów przed pandemią, widać wyraźnie, że nie pojawiają się takie cechy nauczyciela, jak umiejętność dostosowania się do sytuacji dydaktycznej czy zmieniających się relacji z uczniami. Przymioty te nabrały większego znaczenia dopiero w efekcie pandemii (Szplit, 2021).

Metodologia badań

Przedmiotem rozważań w opisywanych badaniach są oczekiwania nauczycieli i rodziców w stosunku do nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej w Polsce, który kieruje procesem rozwoju uczniów klas I–III, ocenia ich postępy oraz stanowi dla nich wzór osobowy. Problemem badawczym niniejszego artykułu uczyniłam pytanie: Jakie są oczekiwania rodziców i nauczycieli wobec nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej w Polsce? Przeprowadziłam badania eksploracyjne, o charakterze diagnostycznym, w związku z czym nie postawiłam hipotezy, co jest uzasadnione metodologicznie (Urbaniak-Zajac, 2009).

Badania były prowadzone w Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Pawłowie oraz w Publicznej Szkole Podstawowej w Stykowie, w okresie od marca do maja 2014 roku. Respondenci zostali wybrani losowo. W badaniach zastosowałam metodę sondażu diagnostycznego, a jako narzędzie badań wykorzystałam autorskie kwestionariusze ankiety dla nauczycieli i rodziców. Do analizy wykorzystano tylko kwestionariusze w pełni uzupełnione przez respondentów. Ostatecznie zebrałam dane od 97 osób, w tym rodziców dzieci, które uczęszczają do klas I–III (w liczbie 54), oraz nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej (43).

Grupa rodziców składała się z 15 mężczyzn oraz 39 kobiet. Przeważająca grupa wiekowa rodziców to 30–38 lat. Wykształcenie wyższe magisterskie deklarowało 29 osób, niepełne wyższe 25 osób. Druga grupa objęta badaniami to nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej, których liczba wynosiła 43 osoby. Wszystkie z nich to kobiety, w przeważającej grupie 30–38-letnie. Wykształcenie wyższe magisterskie zadeklarowało 31 kobiet, niepełne wyższe 12.

W toku analiz wykorzystałam następujące kategorie wskaźników:

- a) elementy informacyjne zawarte w wypowiedziach nauczycieli,
- b) elementy informacyjne zawarte w wypowiedzi rodziców,
- c) wskaźniki liczbowe jako wynik skalowania.

Wyniki badań

Badania dotyczyły trzech istotnych problemów. Miały na celu określenie, jakie cechy i zachowania nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej są najbardziej cenione przez respondentów, jaki mają oni obraz dobrego wychowawcy oraz co ich zdaniem warunkuje pozytywny obraz nauczyciela. Podczas analizy retrospekcyjnej próbowałam również określić, które z wybieranych cech wskazywały na zdolność nauczyciela do dostosowania się do nagle zmieniającej się rzeczywistości.

Na podstawie badań przeprowadzonych wśród rodziców i nauczycieli uzyskano dane, które wskazują na cechy i zachowania nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej najbardziej pożądane przez nauczycieli uczniów klas I–III. Pytanie o cechy konieczne dla nauczyciela klas I–III zadano nauczycielom i rodzicom, którzy mieli wybrać dwie odpowiedzi spośród siedmiu podanych. Cechy dobrane zostały na podstawie analizy literatury pedagogicznej. Wybrano najczęściej pojawiające się w niej cechy nauczyciela. Wyniki przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Cechy, które powinien posiadać wychowawca klas I–III zdaniem jego samego i rodziców uczniów

Rodzaje odpowiedzi	Liczba		%	
	Rodzice	Nauczyciele	Rodzice	Nauczyciele
Przyjazne nastawienie	27	10	25,0	11,6
Cierpliwość	22	11	20,4	12,8
Stanowczość i konsekwencja	19	25	17,6	29,1
Wysoka kultura osobista	18	15	16,7	18,4
Wyrozumiałość	16	12	14,8	13,9
Tolerancja	4	7	3,7	8,1
Poczucie humoru	2	6	1,8	7,0
Suma odpowiedzi	108	86	100	100

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie przedstawionych (w tabeli 1.) badań możemy zaobserwować odmienne opinie, dotyczące pożądanych cech i zachowań nauczyciela, pomiędzy dwiema grupami respondentów. Aż 25% rodziców za najważniejszą cechę nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej uznało przyjazne nastawienie do dziecka. Tę samą cechę jako ważną wskazało zaledwie 11,6% pedagogów. Nauczyciele jako najistotniejszą swoją cechę określili stanowczość i konsekwencję (tę cechę wybrało ponad 29% respondentów), była ona jednak istotna tylko dla 7,6% rodziców.

Dla obu grup ważną okazała się wysoka kultura osobista nauczyciela oraz wyrozumiałość (rodzice – 14,8%, nauczyciele – 13,9%). Natomiast ponad 20% rodziców uznało za istotną również cierpliwość, która była wysoko oceniona zaledwie przez niecałe 14% nauczycieli. Co ciekawe, obie grupy zgodnie zdecydowały, iż najmniej istotną cechą osobowości nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej jest tolerancja.

W badaniach poproszono respondentów również o scharakteryzowanie dobrego nauczyciela. Każdy z respondentów poproszony został o wybranie dwóch odpowiedzi. Wyniki tych badań przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Cechy, które charakteryzują dobrego nauczyciela

Rodzaje odpowiedzi	Liczba		%	
	Rodzice	Nauczyciele	Rodzice	Nauczyciele
Sumienność	24	22	22,2	25,5
Pracowitość	23	20	21,3	23,2
Zaradność	19	8	17,6	9,3
Ofiarność	14	0	13	0
Ambitność	13	4	12,1	4,6
Systematyczność	12	13	11,1	15,1
Wytrwałość	3	19	2,7	22,1
Suma odpowiedzi	108	86	100	100

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie powyższych danych możemy zaobserwować, iż zarówno dla rodziców, jak i dla nauczycieli najważniejszą cechą charakteryzującą dobrego nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej była sumienność. W obu grupach respondentów cecha ta została uznana za najcenniejszą – wskazało ją 22,2% rodziców i 25,5% nauczycieli. Dla obu grup respondentów bardzo ważna była pracowitość, którą doceniło 21,3% rodziców i 23,2% nauczycieli. Jak wskazują wyniki, obie cechy stoją najwyżej w rankingu pożądanych zarówno w grupie rodziców, jak i nauczycieli. Są to jedyne dwie cechy równoważne dla obu grup. W przypadku kolejnych – opinie rodziców i nauczycieli były dość rozbieżne. W grupie nauczycieli wyróżnia się jeszcze jedna cecha nazwana wytrwałością. Jest ona nieznacznie mniej ważna niż dwie poprzednie (zajmuje 3. pozycję w rankingu, z niewielkim spadkiem wskaźnika liczbowego do 22,1%). Zupełnie odmiennego zdania byli rodzice, dla których cecha ta była najmniej istotną. Zaledwie 2,7% rodziców uznało wytrwałość za określającą dobrego nauczyciela klas I–III.

Kolejną cechą nauczycieli uznaną za istotną przez rodziców jest zaradność (17,6%). Wysoka jej pozycja w rankingu jest ważna z perspektywy celu retrospektywnego poniższych analiz. Zaradność bowiem pozwala nauczycielom na dopasowanie się do każdej sytuacji i pomaga w realizowaniu zadań w zmienionej sytuacji dydaktycznej. Jest więc z pewnością tą właściwością, która pozwoliła na zaadaptowanie się nauczycieli do nauczania zdalnego w czasie pandemii. Jednakże zaradność nie była doceniona przez samych pedagogów, była bowiem wskazana jak istotna tylko przez 9,3% nauczycieli.

Nauczyciele zdecydowanie bardziej cenili sobie systematyczność (15,1%). Trzy kolejne przymioty wskazywane przez rodziców jako ważne to ofiarność (13%), ambitność (12,1%) oraz systematyczność (11,1%). Nauczyciele natomiast przywiązywali wagę do systematyczności (15,1%), wspomnianej już zaradności (9,3%) i ambitności (4,6).

Cechą, w przypadku której widoczna jest największa rozbieżność pomiędzy opiniami rodziców i nauczycieli jest ofiarność. Dla rodziców była ona równie istotna co ambitność (wybrało ją aż 13% rodziców). Natomiast żaden z nauczycieli nie uznał ofiarności za cechę charakteryzującą dobrego nauczyciela.

Kolejne pytanie w badaniach dotyczyło czynników, które warunkują pozytywny obraz nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej. Spośród pięciu kategorii odpowiedzi każda osoba poproszona została o wybranie dwóch, jej/jego zdaniem, najważniejszych. Wyniki zostały zaprezentowane w tabeli 3.

Tabela 3. Czynniki, które warunkują pozytywny obraz nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej

Rodzaje odpowiedzi	Liczba		%	
	Rodzice	Nauczyciele	Rodzice	Nauczyciele
Wykształcenie	27	18	25	20,9
Wiek	25	5	23,1	5,8
Stosunek do wykonywanych obowiązków	21	30	19,4	34,8
Staż pracy	19	12	17,6	13,9
Cechy nauczyciela	16	21	14,8	24,4
Suma odpowiedzi	108	86	100	100

Źródło: opracowanie własne.

Zdaniem rodziców najważniejszym czynnikiem, który warunkuje pozytywny obraz nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej, było jego wykształcenie (25%), natomiast dla rodziców najważniejszy był stosunek do wykonywanych obowiązków (34,8%). Jako inne, istotne czynniki, które warunkują pozytywny obraz nauczyciela, rodzice wybrali: wiek (23,1%), stosunek do wykonywanych obowiązków (19,4%) i staż pracy (17,6%). Dla nauczycieli, w przeciwieństwie do rodziców, wykształcenie nie jest najważniejszym czynnikiem, który warunkuje jego pozytywny obraz (20,9%). Nauczyciele bardziej przywiązywali wagę do cech nauczyciela (24,4%). Czynnikiem, który ukazuje największą rozbieżność w opiniach rodziców i nauczycieli, jest wiek nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej. Znaczna część rodziców (23,1%) stwierdziła, iż wiek odgrywa kluczową rolę. Natomiast zdaniem nauczycieli wiek był najmniej

istotnym czynnikiem, który warunkuje pozytywny obraz nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej. Zaledwie 5,8% nauczycieli wybrało taką odpowiedź.

Wnioski

Oczekiwania nauczycieli i rodziców wobec nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej to bardzo obszerny, ale i zarazem interesujący temat. Nie sposób wskazać wszystkich cech pożądanых w zawodzie nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej. Jak ukazują powyższe badania, przyjazne nastawienie do ucznia, sumiennosc oraz gruntowne wykształcenie są jednymi z najbardziej pożądanых, przez rodziców, cech nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej. Znaczenie wykształcenia i wiedzy wydaje się być cechą fundamentalną, na co wskazują powyższe analizy, jak również prowadzone w kolejnych latach badania wśród nauczycielek (Sosnowska-Bielicz, 2019). Poza wymienionymi cechami rodzice cenią sobie także cierpliwość, pracowitość oraz, co ciekawe, wiek nauczyciela klas I–III. Podobne cechy wskazuje Parczewska (2019) w swoim artykule. Jednocześnie przeprowadzone badania ukazały rozbieżności w opiniach rodziców i nauczycieli. Różnice dotyczyły wskazania cech i zachowań pożądanых w zawodzie nauczyciela oraz czynników decydujących o pozytywnym obrazie nauczyciela klas I–III. Dla badanej grupy nauczycieli najbardziej pożądanymi cechami nauczyciela klas I–III nie jest przyjazne nastawienie do ucznia, a stanowczość i konsekwencja w podejmowaniu decyzji, a także sumiennosc. Co ciekawe, nauczyciele zdecydowali, że stosunek do wykonywanych obowiązków, w zawodzie nauczyciela, jest bardziej pożądaną cechą niż wykształcenie. Podobnie obrazuje się to w artykule L.J. Colker (2018), która wskazuje, że pasja, wytrwałość oraz gotowość do podejmowania ryzyka są cechami bardziej pożądanymi niż tytuł naukowy nauczyciela. Powyższe informacje mogą wskazywać na to, że oczekiwania wobec nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej są zależne od grupy społecznej. Oczekiwania wobec nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej będą się od siebie różnić w zależności od grupy, w której prowadzone są badania. Pamiętać również należy, iż oczekiwania względem nauczycieli zmieniły się dość istotnie w czasach pandemii. Jednak, jak wskazują wynik badań, pewne cechy nauczycieli stanowiące o umiejętności dostosowania się do sytuacji były zawsze cenione.

Rozbieżności oczekiwań w stosunku do pedagogów w różnych grupach sprawiają, iż trudno jednoznacznie przedstawić cechy idealnego nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej. Niniejszy artykuł może być inspiracją do szerszych i bardziej szczegółowych badań empirycznych dotyczących tej problematyki, bowiem jest ona interesująca i stale aktualna. W swojej dalszej pracy naukowej zamierzam przeprowadzić kolejne badanie, które wskaże na zmiany

zaistniałe w ciągu ostatnich lat w zakresie oczekiwań nauczycieli i rodziców względem wychowawców klas I–III.

BIBLIOGRAFIA

- Aldemir, J., Sezer, O. (2009). Early Childhood Education Pre-Service Teachers' Images of Researcher and Beliefs about Teaching. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 3, CV–CXXII.
- Azer, S. (2005). The Qualities of a good teacher: how can they be acquired and substaisted?. *Journal of the Royal Society of Medicine*, 98, LXVII–LXIX.
- Badziukiewicz, B., Sałasiński, M. (2005). *Vademecum wychowawcy*. Warszawa: Żak.
- Becirović, S., Akbarov, A. (20015). Impact of social changes on teacher's role and responsibilities in the educational system. *JoLIE*, 8, XXI–XXXIII.
- Clement, A., Rencewigg, R. (2020). Qualities of Effective Teachers: Students' Perspectives. *International Journal of Advances in Engineering and Managment*, 10, CCCLXV–CCC–LXVIII.
- Colker, L.J., (2018). Twelve Characteristics of Effective Early Childhood Teachers. *YC Young Children, Washington*, 63, LXVIII–LXXIII.
- Dawid, J.W. (1912). O duszy nauczycielstwa. *Ruch Pedagogiczny*, 3, 49–55; 4, 65–71.
- Gawlik, I. (2014). *Oczekiwania społeczne wobec nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej w Polsce*. Niepublikowana praca magisterska. Kielce: Uniwersytet Jana Kochanowskiego.
- Gipps, C., Hargreaves, E., McCallum, B. (2015). *What Makes a Good Primary School Teacher?*. London: Routledge.
- Hornby, G., Hall, C., Hall, E. (2005). *Nauczyciel wychowawca*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Kwieciński, Z., Śliwierski, B. (2007). *Pedagogika*. T. II. Warszawa: PWN.
- Łobocki, M. (1999). *ABC wychowania*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Muszkiet, R. (2001). *Nauczyciel w reformującej się szkole*. Poznań: Nowa Era.
- Okoń, W. (1987). *Słownik pedagogiczny*. Warszawa: PWN.
- Parczewska, T. (2019). The authority of an Early Childhood Education Teacher in the Perception of Children and Parents. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu*, 19, CXXI–CXXXI.
- Pikuła, N., Jagielska, K., Łukasik, J. (2020). *Wyzwania dla edukacji w sytuacji pandemii COVID-19*. Kraków: Scriptum.
- Plenkiewicz, M., Jakubowicz-Bryx, A. (2004). Kompetencje dydaktyczne nauczycieli wczesnej edukacji. W: A. Jakubowicz-Bryx (red.), *Edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna w warunkach przemian początku XXI wieku*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego.
- Rothi, D., Leavey, G., Loewenthal, K. (2010). *Teacher's Mental Health*. Birmingham: NASUWT.
- Slot, D. (2018). *Structural characteristics and process quality in early childhood and care: A literature review*. Paris: OECD Education Working Papers.
- Szplit, A. (2021). Zachowania makro- i mikroadaptacyjne nauczycieli nauczycieli jako reakcja na złożoność sytuacji dydaktycznej. *Rocznik Andragogiczny*, 28, 59–71.
- Włodarski, Z. (1992). *Człowiek jako wychowawca i nauczyciel*. Warszawa: WSiP.
- Wosik-Kowala, D. (2018). Uwarunkowania skuteczności procesu wychowania w środowisku szkolnym. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin – Polonia*, 3, IX–XXI.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- Kadioğlu Ates, H., Kadioğlu, S. (2017). Identifying the Qualities of an Ideal Teacher in line with the Opinions of Teacher Candidates. *European Journal of Educational Research*, 7,

- CIII–CXI. Pozyskano z: file:///C:/Users/admin/Downloads/Identifying_the_Qualities_of_an_Ideal_Teacher_in_1.pdf
- Nowak, J. (2017). Preferowane cechy osobowości nauczyciela edukacji przedszkolnej. *Problemy Współczesnej Pedagogiki*, 3, XCIII–CI. Pozyskano z: https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Problemy_Wspolczesnej_Pedagogiki/Problemy_Wspolczesnej_Pedagogiki-r2017-t3-n1/Problemy_Wspolczesnej_Pedagogiki-r2017-t3-n1-s93-101/Problemy_Wspolczesnej_Pedagogiki-r2017-t3-n1-s93-101.pdf
- Urbaniak-Zajac, D. (2009). O stosowaniu hipotez w badaniach pedagogicznych. *Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja*, 1, VII–XXVII.
- Sosnowska-Bielicz, E. (2019). Wzorzec osobowy nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej – perspektywa nauczyciela. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*, 3, CLXXIII–CLXXXVII. Pozyskano z: <file:///C:/Users/admin/Downloads/9596-7302.pdf>
- Żegnałek, K., Gutkowska-Wyrzykowska, E. (2016). Nauczyciel – misja czy zawód?. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Pedagogika*, 13, CLXXIII–CLXXXIV. Pozyskano z: file:///C:/Users/admin/Downloads/ZN_Pedagogika_2016_13_%20oegna%20ek.pdf

SUMMARY

Teachers' and Parents' Expectations concerning the Early Childhood Education Teacher

This article focuses on the issue of parents' and teachers' expectations concerning the early childhood education (ECE) teacher, who plays an important role in the process of teaching, upbringing, and taking care of children in primary school grades 1–3. Consequently, parents' and teachers' expectations are high. This article is of a theoretical and empirical nature. The results of the findings indicate divergences in the teachers' (43) and parents' (54) opinions regarding the expected traits of the ECE teacher. Parents' and teachers' expectations differ and diverse traits of the ECE teacher are important to various respondents: parents value ECE teachers' education and their friendly attitude to pupils, while ECE teachers emphasise decisiveness, consistency, and a good attitude towards their responsibilities.

KEY WORDS: early childhood education (ECE) teacher, parents' and teachers' expectations, teacher's traits